

Visitatie lidscholen voortgezet onderwijs Nederlandse Dalton Vereniging

zelfevaluatie & visitatie

Zie handleiding

Naam school	Lentiz Dalton MAVO Naaldwijk	
Adres	Prof. Holwerdalaan 60	
Postcode en Plaats	2672 LD	Naaldwijk
datum	31 maart 2010	

Visitatieteam	
Voorzitter	mevr. Anna-Paulien Smits
Lid 1.	Dhr Peter Timmers
Lid 2.	Dhr Bouke van Dijk
Lid 3.	Dhr Hans Somsen
Lid 4.	Mevr. Rosanne Bekker
Lid 5.	Mevr. Yvonne de Moed
Lid 6.	Mevr. Els Venema
Datum visitatie	31- 03- 2010
Soort visitatie	licentieaanvraag
	versnelde visitatie licentieaanvraag
	x 4-jaarlijkse visitatie (licentieverlenging)
	versnelde visitatie 4-jaarlijkse visitatie
	visitatie na bezwaarprocedure

**Commissie Visitatie Voortgezet Onderwijs
Nederlandse Dalton Vereniging
Bezuidenhoutseweg 251-253
2594 AM Den Haag
Tel. 070 - 331 52 43**

1	Vrijheid / eigen verantwoordelijkheid
	Indicatoren
1.1	Er is sprake van diverse vormen van sturing van verantwoordelijkheid/vrijheid (docentgestuurd, gedeelde sturing en leerlinggestuurd)
<p><u>Toelichting school:</u> Ja, je kan de diverse vormen van sturing in de school herkennen. De vraag is of docenten bewust de verschillende vormen van sturing inzetten.</p> <p><u>Toelichting visitatieteam:</u> Uit de zelfevaluatie en uit het gesprek met de schoolleiding blijkt dat er schoolbreed nog niet planmatig gewerkt wordt met de ontwikkelingslijnen vrijheid / verantwoordelijkheid, zelfstandigheid en samenwerken. Door intensievere scholing op het gebied van dalton wil men deze drie pijlers verder ontwikkelen en inbedden in het onderwijsprogramma en de schoolorganisatie. Anderhalf jaar geleden zijn er in een scholingstraject, begeleid door Hans Wolthuis, verschillende DOP-groepen van start gegaan. De deelnemers aan deze scholing hebben in werkgroepen verbeteringsvoorstellen gedaan op een zestal thema's. Daaronder vallen de thema's 'ontwikkelingslijn zelfstandigheid', 'werkvormen' en 'betrokkenheid/verantwoordelijkheid'. Het scholingstraject wordt voortgezet met een tweede groep deelnemers. Deze zullen de verbeteringsvoorstellen verder uitwerken in dalton ontwikkelplannen. Vanuit de noodzaak een slag te willen maken in de ontwikkelingslijnen van dalton zal ook de schoolleiding vertegenwoordigd zijn in dit tweede scholingstraject. Docenten weten na de scholing wel wat ze graag willen, maar hebben niet helder voor ogen hoe ze daar kunnen komen.</p> <p>De visitatiecommissie heeft tijdens haar bezoek aan de school deze fase in de daltonontwikkeling ook herkend. Het onderwijs is sterk docentgestuurd. Binnen het curriculum zijn de vrijheden en verantwoordelijkheden vooral organisatorisch ingericht. De lesstof is voor de leerlingen vastgelegd in werkschema's. Bij het verwerken van de stof is er een zekere vrijheid in het tempo, maar niet of minder in niveaukeuze of in de wijze waarop de leerling het resultaat wil bereiken. Leerlingen hebben wel een vrije keuze voor de daltonuren, maar zij hoeven daar niet een duidelijke verantwoording voor af te leggen. Daardoor lijkt er door leerlingen weinig planmatig 'gekozen' te worden welke daltonuren zij willen bezoeken: vaak wordt 'het maken van huiswerk' als belangrijkste voordeel van de daltontijd genoemd.</p>	
1.2	Docenten stellen de leerstof dusdanig gedifferentieerd samen dat het leerlingen de vrijheid biedt hun eigen werk in te delen qua tempo, volgorde, moeilijkheidsgraad, belangstelling en leerstijl.
<p><u>Toelichting school:</u> We werken met werkschema's; de periode voor een werkschema wordt door de jaren opgebouwd. Bij praktische opdrachten krijgen leerlingen de vrijheid op binnen de gestelde opdracht keuzes te maken. Leerlingen hebben zo de mogelijkheid een eigen tempo, volgorde en belangstelling te bepalen. Een keuze voor de leerlingen op het gebied van moeilijkheidsgraad en leerstijl is minder ontwikkeld.</p>	

Toelichting visitatieteam:

De leerstof is omschreven in werkschema's die door de docenten worden opgesteld. De werkschema's bieden nauwelijks ruimte voor differentiatie, hooguit tempodifferentiatie. Het is gebruikelijk dat leerlingen van les tot les een stuk van het werkschema als huiswerk op krijgen. In de lesuren wordt sterk klassikaal gewerkt.

Docenten geven aan het 60-minutenrooster te waarderen. Ze kunnen meer variëren en verschillende werkvormen inzetten. Er is tijd om vaardigheden aan te leren en om aandacht en complimenten te geven. Leerlingen daarentegen noemen de lessen over het algemeen te lang en vinden dat de laatste 10 minuten over het algemeen niet altijd constructief benut worden.

1.3 De leerlingen en leerkrachten kunnen omgaan met vrijheden en de daaraan gerelateerde verantwoordelijkheden

Toelichting school:

Leerlingen mogen zelfstandig in een 'groen' lokaal werken, ze raken de kaart kwijt als blijkt dat ze niet met deze verantwoordelijkheid/vrijheid kunnen omgaan. Er is binnen het team wel een discussie gaande of we leerlingen pas een groene kaart moeten geven als blijkt dat ze met die verantwoordelijkheid/vrijheid kunnen omgaan. De praktijk leert dat leerlingen verschillend met vrijheden en verantwoordelijkheden omgaan en dat het voor de leerkrachten de uitdaging is de leerlingen in de ontwikkeling van deze verantwoordelijkheid te begeleiden.

In feite gaat het bovenstaande ook op voor docenten waarbij de collega's, de teams en de schoolleiding de docenten begeleiden in het omgaan met verantwoordelijkheden/vrijheden.

Toelichting visitatieteam:

In de D- uren hebben leerlingen vrijheid om te gaan zitten waar ze willen en ze kunnen beslissen aan welk vak ze willen werken. Verder is er geen sprake van vrijheid. Leerlingen kunnen niet kiezen welke opgaven ze wel of niet willen maken. Er is ook geen keuze uit verschillende opdrachten mogelijk.

De leerlingen hebben weinig mogelijkheden om eigen invulling te geven aan hun werk. Bij een aantal vakken (wiskunde en geschiedenis) mogen ze zelf een planning maken. Docenten kunnen de leerlingen meer vertrouwen geven door ze hierin meer vrij te laten.

Tijdens Dalton hebben leerlingen misschien wel te veel vrijheid om niet echt heel hard te werken: de vrijblijvendheid lijkt hierdoor te groot. Door meer variatie in opdrachten en meer planningsmogelijkheden voor leerlingen zouden leerlingen misschien meer gestimuleerd worden.

1.4 Het geven van vrijheid is gebaseerd op wederzijds vertrouwen (zie vertrouwendriehoek)

Toelichting school:

In principe wel maar ook hierbij gaat om dat de praktijk complexer is. Er zijn voorbeelden te geven van veel wederzijds vertrouwen en voorbeelden van minder wederzijds vertrouwen. Ook hierbij geldt dat de leerlingen, collega's, teams en schoolleiding elkaar scherp houden.

Toelichting visitatieteam:

De school heeft grote aandacht voor een veilig leer- en leefklimaat. Dat klimaat straalt de school ook uit. Er is een sfeer van vriendelijke bejegening en vertrouwen in elkaar, waar leerlingen zich gekend voelen en personeel gemakkelijk toegankelijk is. Op die basis wordt leerlingen een aantal vrijheden gegeven. Zij kunnen bijvoorbeeld ideeën aanreiken die serieus worden opgepakt, ze kunnen hun talent tonen in organisatie van of optreden bij het open podium en zij hebben een vrije keuze in de daltonuren.

In het definiëren van vrijheden en de pedagogisch-didactische invulling ervan is de school nog volop in ontwikkeling. Soms lijkt er sprake van 'over-georganiseerdheid' in regels en afspraken, waardoor verschillen in leerstijl, in tempo en niveau minder tot hun recht komen. De schoolleiding bevestigt dat ook. De gewenning in een nieuw gebouw maakte het noodzakelijk heldere afspraken te maken. Anderzijds kan de organisatie van de daltonuren leiden tot een zekere vrijblijvendheid. Leerlingen lijken weinig strategieën te gebruiken voor hun planning, waardoor een doelgerichte keuze niet altijd duidelijk is.

De visitatiecommissie is van oordeel dat er meer uit leerlingen te halen is als deze keuzevrijheid meer in verband wordt gebracht met eisen die aan leerlingen mogen worden gesteld.

Het geven en nemen van verantwoordelijkheid is een aandachtspunt. Sommige leerlingen geven aan meer behoefte aan eigen verantwoordelijkheid te hebben.

Een goed voorbeeld van het nemen van eigen verantwoordelijkheid is het schoolkamp in het tweede leerjaar, waar leerlingen samenwerken, zelf groepjes maken die koken en opruimen.

1.5 Docenten en leerlingen kunnen eigen initiatieven nemen

Toelichting school:

Er is voor docenten en leerlingen veel ruimte om eigen initiatieven te nemen, het is hierbij wel van belang dat er overleg is tussen leerlingen en docent / docent en team / team en schoolleiding.

Toelichting visitatieteam:

Er is geen leerlingenraad om de initiatieven van leerlingen te stimuleren. Leerlingen geven wel aan dat er ruimte is voor initiatieven en dat er ook naar hen geluisterd wordt. Een voorbeeld zijn de kluisjes, die er op hun verzoek toch zijn gekomen.

Er is ook een Daltondiscussiegroep, maar de leerlingen weten niet goed wat deze groep doet, welke leerlingen er in zitten en hoe je je hiervoor kunt opgeven. Leerlingen weten niet hoe ze veranderingen, bijvoorbeeld een kortere middagpauze, aan moeten kaarten. Ook muziek luisteren in de pauze is een wens van veel leerlingen, maar na 1x gevraagd te hebben, legt men zich neer bij het besluit dat het niet mag. Een leerlingenraad zou hier wat kunnen betekenen.

1.6 Leerlingen zijn betrokken bij het beoordelen van het eigen werk

Toelichting school:

Met name bij praktische opdrachten kom het vaak voor de klas mede het product mag beoordelen, door feedback te geven en mede het cijfer te bepalen. Feedback geven op het geleverde werk/product is een sterk onderdeel van de dalton in Naaldwijk

Toelichting visitatieteam:

Leerlingen kijken hun eigen werk na in de D-uren. Als ze samenwerkingsopdrachten hebben, beoordelen ze van elkaar of iedereen even goed heeft samengewerkt. Een aantal leerlingen gaf aan dat ze dit een goed systeem vonden, maar soms ook wel moeilijk.

Verder vullen leerlingen af en toe een rapportagekaart in. Ze beoordelen daarin hun werkhouding. De mentor vult dit ook in. Leerlingen vertelden dat als er een verschil van mening t.o.v. werkhouding is tussen de leerling en de mentor, er niet echt een gesprek tot stand komt. De mentor kent de leerling daarvoor soms ook niet goed genoeg.

Leerlingen gaven ook aan dat ze twee mentoren hebben: een die hun twee jaar volgt en de voortgang met hen bespreekt en een klassenmentor, die vooral de problemen in de klas met hen bespreekt.

1.7 Leerlingen weten waarom ze hun tijd zelf mogen indelen

	<u>Toelichting school:</u>
	Ik neem aan van wel, ik weet niet of ze met het antwoord van de school komen. Ik denk niet dat ze zullen zeggen dat op die manier hun verantwoordelijkheid en vrijheid worden versterkt. Leerlingen zullen aangeven dat ze dan thuis minder hoven te doen en kunnen kiezen welk vak ze willen doen.
	<u>Toelichting visitatieteam:</u>
	Leerlingen vinden het prettig dat ze tijdens de D-uren zelf hun tijd kunnen indelen om het huiswerk te maken. Het leren nemen van eigen verantwoordelijkheid wordt slechts door een enkeling genoemd.
1.8	Leerlingen hebben keuzevrijheid van leer- en werkplek
	<u>Toelichting school:</u>
	Ja, m.u.v. leerlingen die in overleg met mentor en ouders een plek hebben in de DBG (Dalton begeleiding).
	<u>Toelichting visitatieteam:</u>
	Leerlingen kunnen tijdens de D-uren gaan zitten waar ze willen. Alleen voor techniek moeten ze zich van te voren inschrijven. Door de vrije keuze zijn er wel vakken waar je moeilijk terecht kunt. Er zijn verschillende ruimtes waar je alleen mag zitten als je een groene kaart hebt. Dat zijn lokalen waar je zonder docent mag zitten maar dan moet je wel stil zijn. In de lokalen waar een docent toezicht houdt, kun je samenwerken en overleggen. Dit laatste vinden leerlingen over het algemeen prettiger.
1.9	Leerlingen hebben de vrijheid gebruik te maken van de aanwezige hulpmiddelen (materiaal, computer, planningsinstrumenten, etc)
	<u>Toelichting school:</u>
	Ja
	<u>Toelichting visitatieteam:</u>
	In de Open Leer Centra staan computers, waar leerlingen maximaal gedurende 1 D-uur mogen werken met een computer. Zij moeten in een boekje aangeven waarom ze achter een computer willen zitten. Er wordt wel door leerlingen aangegeven dat het soms lastig is om een computer te bemachtigen. Tijdens de wisseling van de D-uren wordt er vooral door de jongere leerlingen gerend om weer opnieuw een computer te bemachtigen in een andere ruimte.
2	Zelfstandigheid
	Indicatoren
2.1	Er is sprake van diverse vormen van zelfstandigheidontwikkeling binnen de range van zelfstandig werken, zelfstandig leren, zelfverantwoordelijk leren en zelfsturend leren
	<u>Toelichting school:</u>
	Ja en nee, er is wel spraken van diverse vormen van ontwikkeling maar dit is weinig gestructureerd en we zijn met het team bezig hier grip op te krijgen om vervolgens ontwikkeling van zelfstandigheidontwikkeling binnen de school te versterken. Het team wordt in groepen geschoold op het gebied van dalton en binnen dit traject is zelfstandigheidontwikkeling een thema
	<u>Toelichting visitatieteam:</u>
	Vormen van zelfstandig werken en samenwerken worden geïnitieerd door de individuele docent en zijn nog niet ingebed in een bredere leerlijn. Waar leerlingen deze werkvormen hanteren, bijvoorbeeld tijdens de daltonuren, is er steeds een prettige, rustige werksfeer. Leerlingen geven daarbij aan dat zij heel tevreden zijn over de begeleidende rol van hun docenten daarbij. De visitatiecommissie adviseert de schoolleiding ook haar doelstellingen voor de dalton ontwikkelingslijnen te formuleren in een schoolbreed daltonplan (DOP) en het proces van die ontwikkeling door middel van een kwaliteitscyclus te controleren en te borgen.

2.2	Leerlingen zijn in staat hun eigen werk te corrigeren en beoordelen
<p><u>Toelichting school:</u> Leerlingen mogen/moeten hun werk zelf corrigeren en beoordelen. Het gaat hierbij om het werk zoals vermeld in de werkschema's en opdrachten in de klas. Toetsen die worden gegeven tijdens de toetsweken worden door de docenten gecorrigeerd en beoordeeld</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> Het beoordelen van het werk ligt nog sterk bij de docent. Als leerlingen hun werk zelf nakijken, stelt de docent hierover vaak vragen. Voor sommige vakken zijn er diagnostische toetsen, bijvoorbeeld woordjesoverhoringen voor de MVT. Leerlingen beoordelen soms hun eigen samenwerkingsopdrachten.</p>	
2.3	Docenten richten zich in hun begeleiding op het bevorderen van de zelfstandigheid van de leerlingen
<p><u>Toelichting school:</u> Ongetwijfeld, docenten zijn het zich niet altijd bewust en zullen soms ook de neiging hebben om het antwoord te willen geven.</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> De mate waarin dit gebeurt is afhankelijk van de individuele docent. Uit de werkschema's blijkt niet dat er sprake is van het systematisch bevorderen van de zelfstandigheid van leerlingen. Wel wordt middels het DBG-lokaal aandacht besteed aan leerlingen die moeite hebben met het zelfstandig werken.</p>	
2.4	Docenten en leerlingen evalueren en reflecteren regelmatig
<p><u>Toelichting school:</u> Er wordt in de klas, in mentorgesprekken en binnen de teams geëvalueerd en gereflecteerd. Dit kan gepland en ongepland plaatsvinden, gestructureerd en ongestructureerd</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> De vakdocenten bespreken de toetsen. Na de toetsweek bespreekt de leerling met zijn mentor hoe de toetsweek is verlopen en wat er de volgende keer in de voorbereiding beter of anders zou moeten/kunnen. Leerlingen geven aan dat ze af en toe ook de manier van lesgeven van docenten mogen beoordelen. De leerlingen ervaren dit als positief. In het algemeen is er geen zichtbare plaats voor evaluatie en reflectie. Dit verdient zeker aandacht.</p>	
2.5	Docenten en leerlingen kunnen een planning te maken en kunnen zich eraan houden
<p><u>Toelichting school:</u> Dit is een onderdeel waar we echt nog stappen kunnen maken. Ook het plannen is een thema bij de daltoncursus. Hoe kunnen we het plannen van klas 1 t/m klas 4 ontwikkelen?</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> Leerlingen hoeven niet veel te plannen, ze moeten vaak zorgen dat ze per les een bepaald deel van de stof af hebben. Dit wordt door de docenten gecontroleerd. Bij een paar vakken is er vanaf klas 3 wel de mogelijkheid om niet alleen je tijd te plannen, maar ook het verwerken van de stof. Als leerlingen toch vastlopen, is er een lokaal waar leerlingen extra geholpen worden met plannen (DBG). Ze krijgen dan ook een lege planner waarin ze hun werkplanning kunnen opschrijven. Leerlingen ervaren deze mogelijkheid tot extra steun als heel positief. Ook ouders zijn erg positief over de begeleiding die tijdens de DBG-uren wordt geboden.</p>	
2.6	Leerlingen kunnen zelfstandig met hulpmiddelen omgaan
<p><u>Toelichting school:</u> Ja.</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> De leerlingen lijken zelfstandig met hulpmiddelen te kunnen omgaan.</p>	

2.7	Binnen de schooluren krijgen de leerlingen voldoende tijd om de doelstelling zelfstandigheid te bereiken
<p><u>Toelichting school:</u> Elke schooldag is er een daltonzone van 1,5 uur en ook binnen de lessen is veel ruimte om zelfstandig aan het werk te gaan.</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> Leerlingen hebben veel tijd om zelfstandig te werken, zowel in D-uren als ook in de gewone lesuren. De meeste lesuren beginnen met instructie of uitleg en daarna kunnen leerlingen vaak zelfstandig werken. Door sommige leerlingen wordt wel aangegeven dat een lesuur van 60 minuten heel lang is en dat er na een langere uitleg of instructie de laatste 15 minuten van een les vaak niet gewerkt wordt.</p>	
3	Samenwerking
	Indicatoren
3.1	Er is sprake van diverse vormen van samenwerking binnen de range van samenwerken, samenwerkend leren, coöperatief leren en interactief leren
<p><u>Toelichting school:</u> Ja en nee, er is wel spraken van diverse vormen van ontwikkeling maar dit is weinig gestructureerd en we zijn met het team bezig hier grip op te krijgen om vervolgens ontwikkeling van samenwerken binnen de school te versterken. Het team wordt in groepen geschoold op het gebied van dalton en binnen dit traject is samenwerken een thema.</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> Dit is geheel afhankelijk van de individuele docent. De school heeft hierin nog geen gezamenlijke lijn ontwikkeld (zie 1.1. en 2.1)</p>	
3.2	Samenwerking van leerlingen vindt plaats.
<p><u>Toelichting school:</u> Ja, elke dag en in elk lesuur of daltonuur. In bijna elke opdracht is samenwerking een vereiste. In het bewust omgaan met het thema samenwerken en de mogelijkheden van samenwerken kunnen we een verdiepingsslag maken.</p>	
<p><u>Toelichting visitatieteam:</u> Leerlingen werken vooral samen als er echte samenwerkingsopdrachten zijn, waarvoor ze ook beoordeeld worden. Leerlingen maken soms opdrachten samen of mogen elkaar de stof uitleggen.</p>	
3.3	Samenwerking van leerkrachten vindt plaats
<p><u>Toelichting school:</u> Elke dag, binnen de secties, vakoverstijgend, projecten en activiteiten.</p>	

Toelichting visitatieteam:

De indeling van het gebouw is met name gebaseerd op vaksecties, waarbij de vakgroepen een eigen open leercentrum tot hun beschikking hebben. De samenwerking binnen de secties leidt tot wisselende resultaten. De schoolleiding noemt de vakgroep M&M een voortrekker in de ontwikkeling.

Op het niveau van het gehele team is de schoolleiding een slag aan het maken. De groei van de school vraagt een aantal maatregelen die inmiddels zijn ingezet, of komend schooljaar worden geoperationaliseerd.

- a. Om de persoonlijke aandacht, de korte lijnen en de kleinschalige uitstraling te borgen wil de schoolleiding overgaan tot een teamorganisatie van twee teams voor respectievelijk onder- en bovenbouw, onder leiding van een –nieuwe- teamleider.
- b. Bij de professionele ontwikkeling van docenten wil men aandacht geven aan een –hernieuwd- evenwicht tussen didactische en pedagogische competenties.
- c. De daltonontwikkeling moet schoolbreed plaatsvinden. De daltonscholing van twee groepen docenten geeft deze doelstelling krachtig aan. Door intervisie verder uit te bouwen, wil men elkaar meer nadrukkelijk volgen in de daltonontwikkeling. Tenslotte wil de schoolleiding, samen met de dalton werkgroep veel meer 'op het team' gaan zitten. Twee leden van de scholing werken in dit kader aan een beleidsplan.

De visitatiecommissie is ervan overtuigd dat de school, na een altijd lastige fase van groei, verhuizing en wisseling van schoolleider, krachtadig wil inzetten op verdere ontwikkeling van dalton. De commissie adviseert de schoolleiding het team daar ten volle bij te betrekken, ook door middel van interne p.r.

3.4 Docenten nemen in hun leerstof specifieke samenwerkingsopdrachten op

Toelichting school:

Elk vak heeft samenwerkingsopdrachten en die zijn voor de leerlingen helder. Of de opdracht specifiek is gericht op het samenwerken is een andere vraag. Ik denk dat we uiteindelijk meer naar de inhoud kijken dan het samenwerken.

Toelichting visitatieteam:

Dit varieert en is docent afhankelijk. In de werkschema's is dit niet zichtbaar.

3.5 De leerkracht stimuleert het samenwerken tussen leerlingen

Toelichting school:

Ja, dit geldt ook voor de school en de teams.

Toelichting visitatieteam:

Bij de rondgang door de school is regelmatig samenwerking te zien. Zoals bij 3.1. is gesteld, is er geen leerlijn ontwikkeld voor dit aspect.

4 Daltonbeleid / DaltonOntwikkelPlan (DOP)

Indicatoren

- 4.1 De school heeft het daltonbeleid (pedagogisch-didactisch, organisatie) beschreven in het schoolplan, waaruit blijkt dat er structureel wordt gewerkt aan het ontwikkelen, borgen en evalueren van dit beleid**

Toelichting school:

In het schoolplan staan daltononderdelen genoemd. Zie bijlage.

Toelichting visitatieteam:

De school heeft nog geen schoolplan waarin het dalton beleid voor de komende jaren is uitgewerkt. Eerder is al aangegeven dat de school heel veel aandacht heeft moeten geven aan het beheersen van de groeiende leerlingstroom, aan de verhuizing en aan een wijziging in de schoolleiding.

Dat daarmee voortzetting en borging van de daltonontwikkeling wat op de achtergrond is gedrongen bleek onder andere uit de documenten van de zelfevaluatie, maar is tegelijkertijd verklaarbaar.

Uit het gesprek met de schoolleiding en uit de observaties in de praktijk van een schooldag, is de visitatiecommissie duidelijk geworden dat de verdere ontwikkeling van dalton weer is opgepakt. De scholingsgroepen hebben aanbevelingen voor daltonontwikkelpannen geformuleerd, die niet meer ter discussie staan en de komende periode verder worden uitgewerkt. In de tweede scholingsgroep is ook de schoolleiding vertegenwoordigd om het thema 'visie' verder uit te werken in een beleidsplan. De visitatiecommissie ziet met belangstelling de resultaten daarvan tegemoet en spreekt het vertrouwen uit dat met de zichtbare betrokkenheid van het team succeservaringen gevierd kunnen worden.

Advies hierbij is ook de eerste groep geschoolde docenten te blijven betrekken bij de ontwikkelingen. Zij hebben "het stokje doorgegeven" maar moeten wel mee blijven denken en ontwikkelen.

4.2 De school creëert optimale ontwikkelingskansen voor leerlingen en organisatie.

Toelichting school:

Ja, dit betekent niet dat we er zijn. Alle docenten worden op het gebied van dalton geschoold en we willen een slag maken op het gebied van zelfstandigheid/samenwerken en verantwoordelijkheid. Toch is er op dit moment voor leerlingen en docenten enorm veel ruimte voor ontwikkeling.

4.3 De dalton-identiteit is terug te vinden in de schoolgids, op de website en via ander informatiemateriaal

Toelichting school:

Ja, in de schoolgids en website. Het zou wel mooi zijn om op de site een onderdeel Dalton te publiceren.

Toelichting visitatieteam:

De visitatiecommissie is van oordeel dat de daltonidentiteit in de informatiebronnen (schoolgids, brochure Lentiz en website) relatief schaars naar voren wordt gebracht en in elk geval wat wegvalt in de veelheid aan informatie.

De flyer die voor aanstaande brugklassers wordt uitgebracht, geeft op een aantrekkelijke en inhoudelijk heldere wijze informatie over de daltonprincipes. De waardering van de school zal meer uit de voorlichtingen, de persoonlijke contacten en ervaringen voortvloeien. Zo heeft de school met elke nieuwe leerling en de ouders/verzorgers een intakegesprek, waarin de daltonprincipes aan de orde komen.

Deze persoonlijke benadering bij de aanmelding wordt zowel door ouders als leerlingen erg gewaardeerd.

4.4 De school bevordert intervisie en supervisie van/door docenten, ook schooloverstijgend

Toelichting school: Intervisie is binnen de begeleiding van docenten verankerd. Er zijn twee docenten daltonvisiteur. Lesbezoeken door schoolleiding of collega's is voor leerlingen en docenten gewoon. In sommige situaties gebruiken we circle-time om een klas/docent te begeleiden.

Toelichting visitatieteam:

In de zelfevaluatie wordt helder aangegeven hoe intervisie was en is georganiseerd. Momenteel maakt intervisie, zoals de visitatiecommissie heeft begrepen, met name deel uit van het coachingstraject van nieuwe docenten. De visitatiecommissie herkent een open en veilige sfeer tussen docenten, zodat ook informele vormen van intervisie en consultatie dagelijks plaatsvinden.

De schoolleiding wil in het kader van verdere daltonontwikkeling het proces van intervisie weer schoolbreed, voor alle collega's inzetten. Uit de zelfevaluatie van de docenten mag geconcludeerd worden dat dit voornemen tegemoet komt aan een behoefte van (een deel van) het personeel.

4.5 In het scholingsplan is daltonscholing opgenomen

Toelichting school:

Zeker, we hebben met de Hoge School van Deventer (Hans Wolthuis) een afspraak gemaakt dat alle docenten geschoold worden en een Daltoncertificaat halen. De eerste groep is na 1,5 jaar klaar en het stokje is in januari 2010 overgedragen aan een 2e groep.

Toelichting visitatieteam:

De inzet op daltonscholing is evident. Inmiddels hebben zo'n 15 docenten het dalton scholingscertificaat ontvangen en is een tweede groep docenten gestart. Er is een afspraak gemaakt dat alle docenten geschoold worden en een daltoncertificaat halen. Volgens de schoolleiding is er grote betrokkenheid bij de docenten en geen weerstand tegen deze afspraak.

4.6 Daltonontwikkeling wordt aangestuurd door bijv. een coördinator

Toelichting school:

We werken met werkgroepen en er is altijd een werkgroep Dalton. De daltonontwikkeling wordt vanuit de werkgroep maar ook vanuit de schoolleiding aangestuurd.

Toelichting team:

Binnen de school is er een werkgroep daltonontwikkeling gevormd. Daarnaast wordt de ontwikkeling vormgegeven en aangestuurd door de dop-groepen en door de schoolleiding. Een verdeling van taken en verantwoordelijkheden is niet duidelijk aangegeven. De schoolleiding wil op basis van een te vormen beleidplan de daltonontwikkeling krachtiger aansturen. Uit de zelfevaluatie blijkt behoefte aan een daltoncoördinator.

4.7 De daltonmogelijkheden van het gebouw worden optimaal benut

Toelichting school:

We gebruiken de Open Leer Centra en tegenwoordig ook de aula optimaal tijdens de daltonuren. Een gebouw blijkt in de praktijk dynamisch te zijn en zo zal er door de tijd heen aanpassingen plaats gaan vinden.

Toelichting visitatieteam:

Uit de zelfevaluatie blijkt dat de school nog zoekende is de ruimte optimaal te benutten. Daarbij is de vraag wellicht niet zozeer het fysiek benutten van de ruimte maar de onderwijskundige en organisatorische invulling ervan. Als knelpunten worden genoemd dat de brandwerende deuren een echt open sfeer belemmeren en dat de OLC's worden ingezet als gewoon leslokaal.

Het gebouw is modern, licht en ruim en is voorzien van ict hardware (smartborden, OLC's) een theatterruimte, een gymzaal en plaatsen voor zelfstandig werken.

De schoolleiding geeft aan dat men in het nieuwe gebouw de school nog wilde organiseren als de voormalige, kleine school. De ervaring heeft geleerd dat dit, met een groeiend leerlingenaantal, niet meer werkt. Een toename van regels en afspraken wringt met de vrijheid die men wil geven. Het contact met alle leerlingen en docenten lijkt wat verloren volgens de schoolleiding. Men wil de organisatie zo inrichten dat de kleinschaligheid behouden blijft, c.q. teruggehaald kan worden. Eén van de middelen daartoe is de teamorganisatie in, voorlopig, twee teams en een rol- en taakverdeling binnen de schoolleiding die daarop is afgestemd.

4.8 De organisatie en de faciliteiten ondersteunen en bevorderen de daltonwerkwijze

Toelichting school:

In het rooster is Dalton duidelijke opgenomen, er zijn werkkamers voor leerlingen, we hebben een ELO (Fronter) er zijn 'groene' lokalen.

Toelichting visitatieteam:

De school en de organisatie zijn gericht op de uitgangspunten en mogelijkheden van het daltononderwijs. Leerlingen kunnen op door rode en groene kaarten vastgestelde plaatsen zelfstandig aan het werk, zij delen hun werk in aan de hand van werkschema's, de daltonuren zijn duidelijk aangegeven, er is een stilteruimte en binnen de daltonuren zijn er afspraken over stilte en uitgestelde aandacht. Ook de afspraken over het gebruik van de OLC's zijn voor leerlingen helder. De school heeft in zijn nieuwe omgeving gekozen voor duidelijke afspraken. Voor sommige leerlingen kan dat een beperking zijn. Anderzijds zou de faciliteit van de daltonuren en de rol van leerling en docent daarin juist wat steviger onderbouwd kunnen worden om vrijheid niet te laten doorslaan naar vrijblijvendheid.

4.9 Registratie van daltonactiviteiten vindt voor iedereen op een herkenbare manier plaats

Toelichting school:

Werkschema's, toetsschema's, bezetting Daltonuren staan op de site en of zijn te vinden in de school, in de lokalen.

Toelichting visitatieteam:

De leerlingen hebben een werkschema, daarop kunnen ze zien wat ze moeten doen per week voor elk vak. Leerlingen hoeven niet in te tekenen om ergens te gaan zitten in de D-uren, alleen voor techniek moet dat wel. Op de ramen van de lokalen hangt vaak ook het daltonrooster. Met groene en rode kaarten wordt duidelijk gemaakt of het lokaal toegankelijk is. Leerlingen plannen zelden vooraf een lokaal tijdens de D-uren. Spontaan wordt een lokaal gekozen.

4.10	In de taakopdrachten wordt rekening gehouden met verschillen tussen leerlingen
<u>Toelichting school:</u> Nee, hier ligt nog een wereld om te winnen.	
<u>Toelichting visitatieteam:</u> Dit is niet het geval. Alle leerlingen maken dezelfde opdrachten: er is geen variatie in niveau of aanpassing aan de leerstijl. Alleen het tempo verschilt.	
4.11	De methodes zijn daltonvriendelijk
<u>Toelichting school:</u> Ja, bij het kiezen van methodes kijken de docenten altijd of de methode daltonvriendelijk is.	
<u>Toelichting visitatieteam:</u> De vakdocenten beoordelen zelf hun methodes op daltonvriendelijkheid. Schoolbreed zijn geen criteria vastgesteld waaraan deze daltonvriendelijkheid getoetst kan worden.	
4.12	De daltonregels zijn duidelijk voor alle betrokkenen
<u>Toelichting school:</u> Ja, ze staan vermeld op de groene kaart	
<u>Toelichting visitatieteam:</u> De regels voor de D-uren staan op de groene kaart en iedere leerling heeft die groene kaart bij de hand. Leerlingen geven aan dat er op school (te) veel regels zijn. Dit vinden ze niet bij Dalton horen. Ze weten soms niet goed waarom bepaalde regels, bijvoorbeeld van de groene lokalen, er zijn. Voor nieuwe docenten is het soms ook niet duidelijk wat er precies moet gebeuren tijdens de D-uren.	
4.13	Er is een duidelijke doorgaande daltonlijn binnen de school
<u>Toelichting school:</u> Nee, dit is de uitdaging waar we vol mee bezig zijn; ontwikkeling van samenwerken/zelfstandigheid/verantwoordelijkheid/vrijheid binnen de school te versterken.	
<u>Toelichting visitatieteam:</u> De school heeft nog geen duidelijke doorgaande daltonlijn. Met name de dopgroepen uit het scholingsprogramma vormen het startpunt voor het uitzetten van deze lijn. De visitatiecommissie adviseert om deze ontwikkelingslijn op te nemen in een schoolbreed Dalton Ontwikkel Plan.	

4.14	De school is betrokken bij dalton-regioactiviteiten.
Toelichting school: Nee.	
Toelichting visitatieteam: Uit de toelichtingen in de twee zelfevaluaties wordt niet duidelijk of en in hoeverre de school betrokken is bij dalton-regioactiviteiten. De visitatiecommissie geeft de sterke aanbeveling hierin een duidelijk beleid te voeren en gaat ervan uit dat een vertegenwoordiger van de schoolleiding de regiobijeenkomsten zal bezoeken en dat de school een inspanning levert om scholingsdagen bij te wonen en collegiale consultatie met andere scholen aan te moedigen.	
4.15	De school levert 'maatwerk' bij de ontwikkeling en stimulering van leerlingen op de drie ontwikkelingslijnen. Het 'einddoel' is mede afhankelijk van de individuele leerling.
Toelichting school: Al zijn we op zoek naar ontwikkeling van de drie ontwikkelingslijnen, er wordt wel maatwerk geleverd bij de ontwikkeling van zorgleerlingen. Hierin zijn we sterk en we weten soms leerlingen meer uit zichzelf te halen.	
Toelichting visitatieteam: Mede door het ontbreken van een duidelijke ontwikkelingslijn is er vooralsnog geen sprake van maatwerk voor individuele leerlingen. Binnen het curriculum, zo blijkt uit de lessen die bijgewoond zijn, volgen de leerlingen een gelijk programma en zijn niveau en tempo in hoge mate homogeen afgestemd. De school heeft zich sterk gericht op de zorgleerlingen. Vanuit de zorgstructuur wordt de het aanbod en de aard van begeleiding en ondersteuning afgestemd op de individuele zorgbehoefte. Daarmee is geenszins gezegd dat de school verder geen aandacht heeft voor de individuele leerling. Al bij de intake van leerlingen blijkt dat uit de individuele gesprekken met leerlingen en hun ouders/verzorgers. Uit de reactie van leerlingen blijkt deze vorm van persoonlijke aandacht zeer gewaardeerd te worden en in een aantal gevallen de schoolkeuze mede te hebben bepaald. Tijdens het bezoek aan de school blijkt ook dat leerlingen gemakkelijk en vrij door de school bewegen en op een welwillende en vriendelijke manier door het personeel worden benaderd. Hierin is de uitstraling van de school authentiek.	
5	Betrokkenheid schoolbestuur t.o.v. het daltononderwijs
5.1	Het bestuur ondersteunt de daltonontwikkeling van de school
Toelichting school: Ja.	

Toelichting visitatieteam:

We hebben een plezierig en informatief gesprek gevoerd met dhr Hugo van Tienhoven, algemeen directeur, en dhr Rick van Dam, bestuurslid met de portefeuille strategie en onderwijs. Uit dit gesprek bleek dat het bestuur goed op de hoogte is van de ontwikkelingen in de school en het daltononderwijs een warm hart toedraagt ("het daltonconcept is heilig"). "De daltonmavo is een sterk merk geworden". Dit komt niet in de laatste plaats door de voortvarende en enthousiaste wijze waarop de voormalig directeur, dhr Harry Chambone, de school heeft gevormd tot een bloeiende daltonmavo met structureel goede resultaten.

Het bestuur is zich er terdege van bewust dat met het vertrek van dhr Chambone er een vacuum zou kunnen ontstaan. Wellicht heeft men iets te lang gewacht met het scheppen van duidelijkheid over de organisatiestructuur. Ouders vinden in ieder geval dat ze hierover onvolledig en laat zijn geïnformeerd. Ook voor de visitatiecommissie bleek dit aanvankelijk onduidelijk. Het bestuur heeft nu gekozen voor een tweehoofdige schoolleiding waarbij dhr Frans vd Sman het gezicht naar buiten zal zijn.

Er zijn twee (zeer) jonge en gedreven teamleiders benoemd die samen met de tweehoofdige schoolleiding de daltonontwikkeling verder zullen gaan aansturen.

Het bestuur wil de school daarvoor alle benodigde ruimte geven en is zelfs zo enthousiast over het succes van het daltonconcept dat wordt overwogen of deze "formule" niet ook waardevol zou kunnen zijn voor de aanpalende mbo-vestiging.

6 Betrokkenheid van ouders t.o.v. het daltononderwijs

6.1 De ouders ondersteunen de daltonontwikkeling van deze school

Toelichting school:

Ja.

Toelichting visitatieteam:

Het werd tijdens het gesprek met de ouders niet duidelijk of er nu wel of geen ouderraad is. Ouders verwachten dat de nieuwe bovenschoolse directeur het Dalton een warm hart toedraagt.

In de toelichting geven de docenten al een mooie aanbeveling.

Ouders worden betrokken bij activiteiten, bijvoorbeeld de open dag.

6.2 De ouders worden geïnformeerd over de daltonwerkwijze

Toelichting school:

Ja, via de ouderraad, ouderbrieven en informatieavonden.

Toelichting visitatieteam:

Dit staat summier vermeld in de schoolgids. Er wordt aandacht aan besteed bij de intake voor nieuwe leerlingen, tijdens ouderavonden en door middel van de ouderbrieven.

Wel vinden de ouders dat de daltonprincipes in het oude gebouw gemakkelijker ten uitvoer te brengen waren dan in het nieuwe gebouw.

6.3 Opmerkingen, suggesties m.b.t. daltonwerkwijze door ouders worden door het team ter harte genomen.

Toelichting school:

Opmerkingen en suggesties van ouders over elk team worden ter harte genomen en er wordt vaak iets meegedaan. Er wordt een dyslexiebeleid geïmplementeerd n.a.v. opmerkingen en suggesties van ouders. Een en ander betekent ook weer niet dat we alle suggesties overnemen.

Toelichting visitatieteam:

Ouders ervaren de school en de schoolleiding als laagdrempelig. In het algemeen wordt adequaat op klachten/opmerkingen gereageerd. De school neemt zelf ook snel actie naar ouders toe en reageert ook alert, zoals laatst bij een incident. Ook dan wordt er open gecommuniceerd.

Ouders durven ook met klachten over docenten naar de school te gaan. Ze zijn niet bang, dat hun kind er later last mee krijgt.

Er is recentelijk geen enquête afgenomen onder de ouders. Slechts één ouder kon zich iets van een enquête herinneren. De anderen keken vragend.

De ouders zien graag dat nieuwe docenten betere/intensievere begeleiding krijgen t.a.v. Dalton.

Daltonscholing van docenten wordt als positief ervaren.

Ouders merken ook dat er gewerkt wordt aan het functioneren van docenten, waar het niet zo goed mee gaat.

Dat leerlingen gevraagd wordt een oordeel over het functioneren van docenten te geven, wordt als zeer positief ervaren. Ouders hebben de procedure van de benoeming van de nieuwe directeur als een schijnvertoning ervaren. Het had transparanter moeten.

Ze hopen dat er in de toekomst minder verloop onder docenten zal zijn, dat borgt ook het Daltongehalte.

Ruimte voor opmerkingen:

De visitatiecommissie is ontvangen op een transparante daltonschool in een fraai gebouw. Als bezoeker, als ouder, als leerling voel je je welkom op deze school. Bij de voorbereiding bleef de foto wat wazig, maar de gesprekken met de schoolleiding, de personeelsleden, ouders en leerlingen maakten het daltonplaatje al snel compleet. Er lopen veel jonge docenten rond die zorgen voor nieuw elan. Het verhaal van de schoolleiding en van het bestuur was consistent. De schoolleiding durfde zich kwetsbaar op te stellen, waardoor het prettig was om onze rol als critical friend te vervullen.

Evaluatie aanbevelingen vorige visitatie:

Realisering aanbevelingen vorige visitatie*	
	Opmerkingen
Nr.1	Grote hoeveelheid actiepunten+onvoldoende aandacht voor borging: dit blijft een aandachtspunt
Nr. 2	Meer variatie in taakopdrachten: dit blijft een aandachtspunt
Nr. 3	Instrument voor planmatig werken: is nog niet aanwezig
Nr. 4	Bewaak de plannen voor de nieuwbouw: is gerealiseerd ; een prachtig gebouw dat geschikt is voor dalton; docenten en leerlingen moeten nog wennen aan de nieuwe schaalgrootte en nog niet alle mogelijkheden van het gebouw worden optimaal benut. Hier is wel oog voor.
Nr. 5	Zorg voor een brede afvaardiging van de verschillende geledingen tijdens de visitatie: hieraan heeft de school ruimschoots voldaan tijdens de visitatie in april 2010
Nr.	
Nr.	
Nr.	

* alleen van toepassing bij een vierjaarsvisitatie

Conclusie visitatieteam:

Advies aan het Algemeen Bestuur	
1. Erkenning verlenen	
2. Versnelde visitatie over twee jaar - erkenning verlenen	
3. Geen erkenning verlenen	
4. Licentieverlenging voor vier jaar	x
5. Versnelde visitatie over twee jaar (bij licentieverlenging)	
6. Erkenning intrekken	

Toelichting:

Bij de voorbereiding van de visitatie aan Lentiz Dalton Mavo heeft de visitatiecommissie zich onder andere laten leiden door de twee aangereikte zelfevaluaties. Beide zelfevaluaties gaven, soms door tegenstrijdige toelichtingen, geen consistent beeld van de ontwikkelingsfase waarin de school zich bevindt. Anders gezegd: de daltonfoto bleef wat wazig. De visitatiecommissie stelde zich daarom in de eerste plaats ten doel te onderzoeken in hoeverre het ontstane beeld in overeenstemming was met de reële situatie binnen de school.

Het bezoek aan de school en het gesprek met de schoolleiding was hierbij zeer verhelderend en mede door een open, transparante en kwetsbare opstelling van de schoolleiding is de visitatiecommissie in staat geweest een adequaat beeld te krijgen van de daltonontwikkeling van de school.

In de soms wat tegenstrijdige, soms wat aarzelende toelichtingen vormden de zelfevaluaties juist daardoor een goede afspiegeling van de school. De voorbereiding naar de nieuwbouw, de intrek in een nieuwe school, een wisseling in de schoolleiding, een sterke groei van het leerlingenaantal hebben enige tijd remmend gewerkt op de daltonontwikkeling. De schoolleiding gaf dat helder aan.

Tegelijkertijd kan de visitatiecommissie uit de doelstellingen van schoolleiding en bestuur en uit de observaties en gesprekken tijdens het bezoek met volle overtuiging aangeven hoezeer de school een hernieuwde inspanning levert om de daltonontwikkeling op een hoger niveau te tillen. Het intensieve scholingstraject met de dop-groepen is daar een voorbeeld van. Het enthousiaste team van docenten en medewerkers o.p. is daar een voorwaarde voor en zal er een succesfactor in kunnen zijn. En de leerlingen zullen in die ontwikkeling gemakkelijk meegenomen kunnen worden. Wij hebben in de Dalton Mavo vriendelijke leerlingen ontmoet die trots zijn op hun school, die vaak heel bewust hebben gekozen voor de school, die met waardering spreken over hun docenten en die het daltonkarakter van de school goed kunnen verwoorden.

Die sfeer van respect, enthousiasme en betrokkenheid is voelbaar als je de school binnenkomt en er een dag van deel uitmaakt. Daarmee maakt de school zeker voldoende waar wat trots op de wand van de aula staat vermeld: "Dalton is no method, no system; Dalton is an influence".

Aanbevelingen:

Aanbeveling	Omschrijving
Nr. 1	Durf leerlingen écht verantwoordelijkheid te geven: ze kunnen het! Verander de rol van schoolleiding/docenten van toezichthouder naar coach. Organiseer deze verantwoordelijkheid door bijv. resonansgroepen van leerlingen (onder- en bovenbouw) in te stellen en geef de leerlingenraad ruimte en verantwoordelijkheid
Nr. 2	Neem de stap van organisatorische beheersing naar pedagogische en didactische verdieping. Ontwikkel daltontaken met ruimte voor individuele leerbehoeften.
Nr. 3	Zorg voor een planningsdocument dalton (= een daltonontwikkelingsplan) dat de verbinding vormt tussen het meer algemene strategisch beleidsplan van de Lentiz scholengroep en de ontwikkelplannen van de verschillende daltonwerkgroepen.
Nr. 4	Stel meer eisen aan leerlingen tijdens de daltonlessen: zorg voor meer keuzemogelijkheden, planning en variatie en vooral voor meer uitdaging.
Nr. 5	Wees trots op waar je goed in bent en draag dit uit: zowel naar binnen naar je team als naar buiten (meer aandacht voor dalton op de website en in de schoolgids)
Nr. 6	Wees duidelijk over wie de leiding heeft op deze school en wie het gezicht naar buiten is.
Nr. 7	Participeer in de dalton-regioactiviteiten (zorg voor deelname aan de bijeenkomsten met de schoolleiders en scholingsdagen).
Nr.	
Nr.	
Nr.	

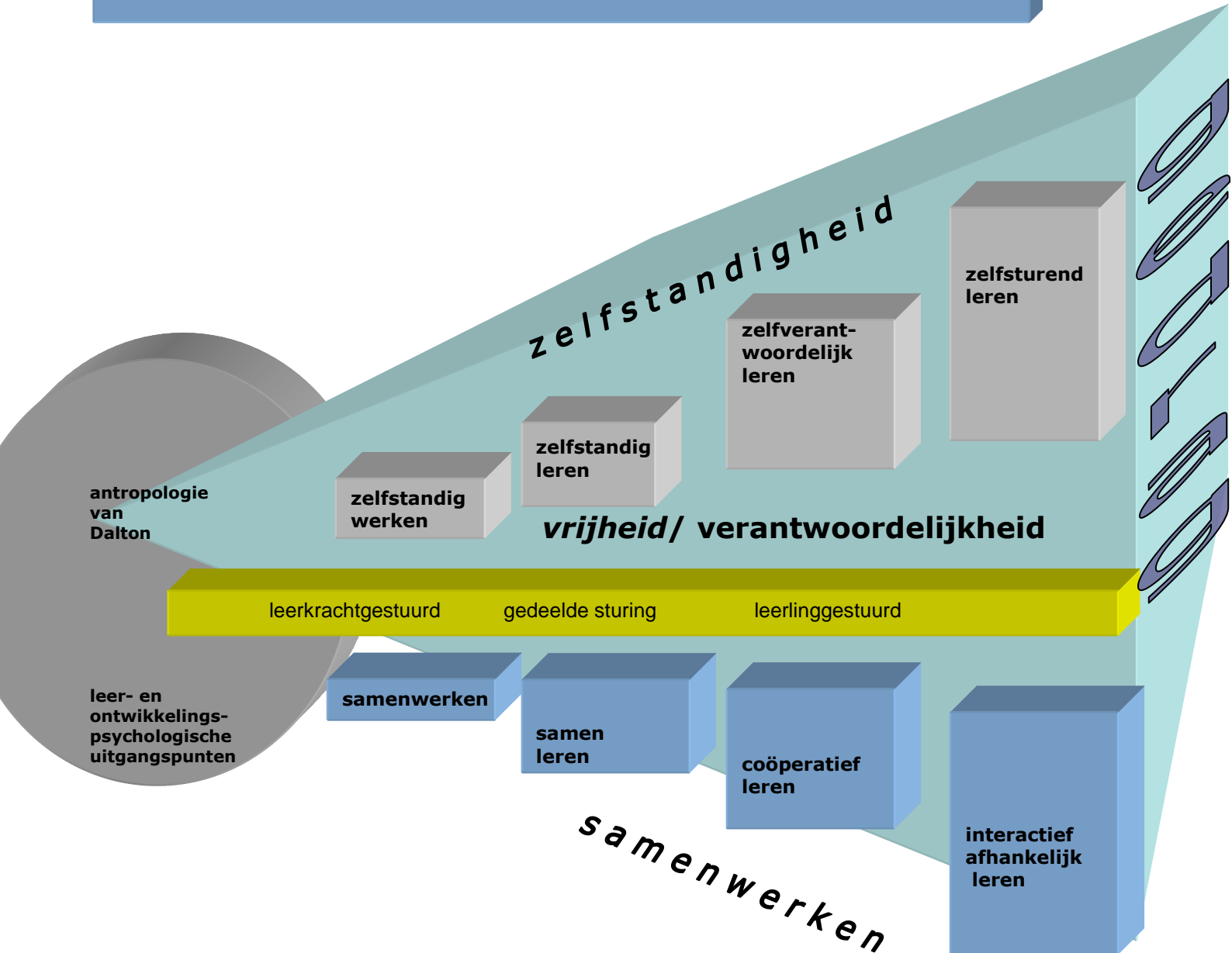
Slotopmerkingen:

Wij bedanken het team van de Lentiz Dalton MAVO Naaldwijk voor de gastvrije ontvangst en wensen allen veel succes bij de verdere ontwikkeling van deze bloeiende daltonschool.

Ondertekening voorzitter visitatieteam:

naam	handtekening	datum

Ontwikkelingslijnen binnen Dalton

Ontwikkelingslijnen binnen dalton

Hieronder worden de fasen van de ontwikkelingslijnen globaal beschreven

A. Ontwikkelingslijn Verantwoordelijkheid

Docent gestuurd

Het gaat hierbij nog sterk om leerkracht gestuurd werken. Kinderen dragen slechts weinig verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces. Kinderen mogen de volgorde van taken kiezen. De leerkracht bepaalt de taak.

Gedeelde sturing

Hier is sprake van een vrij breed scala aan mogelijkheden. In een begin van gedeelde sturing gaat het bijvoorbeeld om werkvormen waarbij de leerkracht alternatieven aandraagt, waaruit gekozen kan worden. Er zijn verplichte en keuzeonderdelen. In een later stadium volgen dan activiteiten waarbij de leerling in sterke mate keuzemogelijkheden heeft in het bepalen waaraan, hoe en met wie er gewerkt wordt.

Leerling gestuurd

De leerling is 'eigenaar' van het eigen leerproces. De leerling weet wat hij wil leren en neemt voor zijn eigen leerproces het initiatief. De leerkracht is op afstand, begeleider. De leerling vraagt verantwoording en legt ook zelf verantwoording af over zijn keuzes. Kortom, hij ontwikkelt zich tot 'democratisch burger'.

Op langere termijn zullen we aan deze ontwikkeling ook een reflectielijn koppelen. Wie weet past daar dan ook een portfolio voor de basisschoolleerling in.

B. Ontwikkelingslijn Zelfstandigheid

Zelfstandig werken

Het gaat hierbij om het creëren van situaties waarbij leerlingen leren omgaan met uitgestelde aandacht. Er wordt gewerkt met een teken van zelfstandig werken. De leerkracht hanteert planmatig de principes van zelfstandig leren. Het betreft hier vooral productietaken als het maken van een werkstuk, het afmaken van vooraf opgelegde opgaven.

Zelfstandig leren

De leerling draagt zelf verantwoordelijkheid voor de manier waarop hij kennis verwerft, zijn taken indeelt, hoe hij omgaat met zijn spanningsboog, etc. De taken zelf liggen nog vast.

Zelfverantwoordelijk leren

Het gaat hierbij om leersituaties waarin leerlingen *zelfsturend* bezig zijn. De leerling leert zichzelf al doelen te stellen ten aanzien van ambitieniveau, het gewenste eindresultaat. Hij maakt keuzes over hoe hij deze doelen wil bereiken. De leerstof wordt nog goeddeels door de docent aangereikt.

Zelfsturend leren

Het gaat hierbij om situaties waarbij de leerling zelf de inhoud en de werkwijze bepaalt en de vrijheid heeft om initiatieven te nemen, die noodzakelijk zijn voor het eigen leerproces.

C. Ontwikkelingslijn Samenwerken

Samenwerken

Hierbij is het samenwerken nog vooral doel en nog geen middel. Er is nog geen sprake van taakdifferentiatie. De taak ligt vooraf vast. Sociale doelstellingen staan hierbij centraal.

Samen leren

Het gaat hierbij om het creëren van situaties waarbij leerlingen van en met elkaar leren. De vorm wordt nog sterk gestructureerd door de taak of door de leerkracht. Een mooi voorbeeld is bijvoorbeeld de werkvorm 'check in duo's'.

Coöperatief leren

Het gaat hierbij om open leersituaties waarin leerlingen van en met elkaar leren en/of een bijdrage leveren aan elkaars leerproces. Een werkvorm als 'expertgroepen' is een mooie illustratie van deze fase.

Interactief afhankelijk leren

Hier is sprake van interactief, wederzijds afhankelijk leren in groepen. De leerlingen nemen zelf het initiatief om samen te werken. Ze zijn op de hoogte van elkaars expertise en willen elkaars kwaliteiten inzetten om in een gezamenlijk leerproces tot een gemeenschappelijk leerproduct te komen.

Ontwikkelingsprofiel

Uiteraard hebben de drie onderscheiden ontwikkelingslijnen ook onderling verband. Een bepaald niveau van de één impliceert een minimumniveau van de andere daltonprincipes. Met bovenstaand model kan een school zo haar eigen daltongehalte en haar ontwikkeling in beeld brengen. Een daltonschool is na de eerste certificering niet klaar! Dalton staat voor dynamiek, voor gestaag verder werken aan ontwikkeling. Een daltonschool is een school in beweging, een school in ontwikkeling. Een richting voor deze ontwikkeling wordt in het model helder aangegeven. Het is aan de school zelf de ambitieniveau en het bijbehorende invulling te bepalen. Immers: 'Dalton is an influence, no Method!'

Elke school bepaalt derhalve zelf haar grenzen in de mate waarin principes van zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerken gestalte krijgen. Het is dan ook zeker niet zo dat het verder naar rechts schuiven in het schema voor elke school een optimale of realistische doelstelling is. Het is dalton eigen, dat scholen daarbij keuzes maken en die keuzes ook kunnen verantwoorden en uitdragen.